

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Α1. Α

1. Σωστό «οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς»
2. Σωστό «ἐκ γὰρ τοῦ κιθαρίζειν.....ἐκ δὲ τοῦ κακῶς κακοί.»
3. Λάθος «ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν.»

β. 1. Η αντωνυμία αὐτό αναφέρεται στη φράση «οἱ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, καὶ τὸ μὲν βούλημα παντὸς νομοθέτου τοῦτ' ἐστίν»

2. Η αντωνυμία τούτων αναφέρεται στη φράση «Διὸ δεῖ τὰς ἐνεργείας ποιάς ἀποδιδόναι»

Β1. Ο Αριστοτέλης προβαίνει στην παρουσίαση παραδειγμάτων για να δείξει ότι, όπως και στις τέχνες, έτσι και στις αρετές η απόκτησή τους γίνεται με τον εθισμό και η ποιότητά τους εξαρτάται από την ποιότητα του εθισμού που προηγήθηκε. Τα παραδείγματα αναφέρονται σε αρετές που συνδέονται με τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι συναλλάσσονται μεταξύ τους (κοινωνικές σχέσεις), το πώς αντιμετωπίζουν τις δύσκολες καταστάσεις της ζωής τους και πώς διαχειρίζονται τις επιθυμίες τους. Επίσης, παρατηρούμε ότι ο φιλόσοφος διακρίνει δύο αντίθετους τρόπους συμπεριφοράς: ο ένας οδηγεί στην κατάκτηση των ηθικών αρετών, ενώ ο άλλος όχι. Ειδικότερα, το πρώτο παράδειγμα «πράττοντες γὰρ τὰ ἐν τοῖς συναλλάγμασι τοῖς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους γινόμεθα οἱ μὲν δίκαιοι οἱ δὲ ἄδικοι» αναφέρεται στις κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων, δηλαδή σε όλων των μορφών τις συναλλαγές, συμβόλαια, συμφωνίες, πρωτίστως τις οικονομικές. Αυτού του είδους οι σχέσεις των συμπολιτών μεταξύ τους δεν είναι για τον Σταγειρίτη ένα επιμέρους ή περιορισμένης σημασίας ζήτημα μέσα στην κοινωνία. Είναι η συγκεκριμενοποίηση της αλλαγής, της ανταλλακτικής σχέσης μεταξύ των συμπολιτών. Και η σχέση αυτή είναι ιδρυτική και συστατική για την κοινωνία. Επιτυγχάνεται, κατεξοχήν, με τον εξισωτικό για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες ρόλο του νομίσματος (χρήματος). Κατά προέκταση, τα συναλλάγματα είναι ένα σημαντικό πεδίο ανάπτυξης και εμφάνισης ηθικών σχέσεων. Ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι μαθαίνουν να συναλλάσσονται, αυτός καθορίζει και την ποιότητα του χαρακτήρα τους ως προς αυτό. Αν μαθαίνουν να είναι δίκαιοι στις συναλλαγές τους, γίνονται δίκαιοι, αν όχι, άδικοι. Η διαμόρφωση του ήθους γίνεται υπόθεση του ίδιου του ανθρώπου, ο οποίος και έχει την ευθύνη των πράξεων του. Με το δεύτερο παράδειγμα «πράττοντες δὲ τὰ ἐν τοῖς δεινοῖς καὶ ἐθιζόμενοι φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν οἱ μὲν ἀνδρεῖοι οἱ δὲ δειλοὶ» ο Αριστοτέλης αναφέρεται σε όλα όσα προκαλούν φόβο (φοβερά). Ως προς το πάθος του φόβου συναντώνται οι ηθικές στάσεις (ἐξεις) της ανδρείας, της δειλίας και του θράους (και οι αντίστοιχοι ανθρώπινοι τύποι). Έτσι μας δείχνει ο φιλόσοφος ότι ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι μαθαίνουν να αντιμετωπίζουν τις δύσκολες και αντίξοες καταστάσεις στη ζωή τους, διαμορφώνει τη στάση και τη συμπεριφορά τους. Επομένως αν μαθαίνουν να αντιμετωπίζουν ψύχραιμα και με σθένος τις δυσκολίες χωρίς να αγνοούν τους κινδύνους, γίνονται ανδρείοι, αν όχι, δειλοί. Τέλος, το τρίτο παράδειγμα παραπέμπει στις επιθυμίες και στα ανθρώπινα πάθη. «Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ περὶ τὰς ἐπιθυμίας ἔχει καὶ τὰ περὶ τὰς ὀργάς· οἱ μὲν γὰρ σῶφρονες καὶ πρᾶοι γίνονται, οἱ δ' ἀκόλαστοι καὶ ὀργίλοι, οἱ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἐν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἱ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως.» Ο όρος ἐπιθυμία ορίζεται ως η βασική

βιολογική και ψυχολογική λειτουργία του ανθρώπου: κυριότερες μορφές της είναι στον Αριστοτέλη η επιθυμία για τροφές και η σεξουαλική επιθυμία. Ως τέτοια η επιθυμία είναι από ηθική άποψη ουδέτερη. Η διαχείρισή της όμως, τονίζει ο φιλόσοφος, έχει μεγάλη σημασία. Άνθρωποι που δεν μπορούν καθόλου να ελέγξουν τις επιθυμίες τους χαρακτηρίζονται ακόλαστοι, ενώ στο άλλο άκρο, της παντελούς αδιαφορίας, βρίσκονται οι ἀναίσθητοι· στη μέση βρίσκονται οι σώφρονες, όσοι δηλαδή διατηρούν σώας τας φρένας και ελέγχουν λογικά τις επιθυμίες τους. Επίσης η ὀργή είναι η δυνατή επιθυμία να πάρουμε εκδίκηση για μια συμπεριφορά που εκτιμούμε ότι απαξίωσε εμάς προσωπικά ή τους οικείους μας· η απαξίωση αυτή μας προκαλεί βέβαια στενοχώρια, πόσο μάλλον όταν είναι (ή θεωρούμε πως είναι) τελείως ανάρμοστη και αδικαιολόγητη. Η οργή στρέφεται κάθε φορά ενάντια σε συγκεκριμένα πρόσωπα. Στο πάθος της οργής αντιστοιχούν οι εξής ηθικές στάσεις: ὀργιλότης, ἀναισθησία, πραότης (και οι αντίστοιχοι ανθρωπίνι τύποι). Με αυτό ο Αριστοτέλης εξηγεί ότι ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι τον ίδιο τον εαυτό τους και μάλιστα τις επιθυμίες και τις ορμές τους, καθορίζει τον χαρακτήρα τους. Αν μαθαίνουν να τιθασιεύουν και να εκλογικεύουν τις επιθυμίες και τις ορμές τους, γίνονται συνετοί και πράοι, αν όχι, ασύδοτοι και οξύθυμοι. Συνεπώς, ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι διαχειρίζονται αυτά τα πεδία εκδήλωσης της συμπεριφοράς τους είναι καθοριστικός για την ηθική ποιότητά τους.

Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί την αναλογία «οὕτω δὴ καὶ», για να τονίσει ότι όπως για την εκμάθηση των τεχνών είναι απαραίτητος ο εθισμός σε κατάλληλες ενέργειες, έτσι και για την κατάκτηση των ηθικών αρετών έχει σημασία η επανάληψη ιδίων πράξεων («οἷ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἔν αὐτοῖς ἀναστρέφεσθαι, οἷ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως»).

Επίσης κυριαρχούν οι αντιθέσεις «οἷ μὲν δίκαιοι οἷ δὲ ἄδικοι» «φοβεῖσθαι ἢ θαρρεῖν» «οἷ μὲν ἀνδρεῖοι οἷ δὲ δειλοὶ» «οἷ μὲν σώφρονες ... οἷ δ' ἀκόλαστοι» «οἷ μὲν πρᾶοι ... οἷ δ' ὀργίλοι» «οἷ μὲν ἐκ τοῦ οὕτως ἴσμεν οἷ δὲ ἐκ τοῦ οὕτως», που τονίζουν τους δύο αντίθετους τρόπους συμπεριφοράς που μπορεί να εκδηλώσει ο κάθε άνθρωπος.

B2. Ο Αριστοτέλης στο απόσπασμα «Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸἀγαθοὶ ἢ κακοί.» χρησιμοποιεί το παράδειγμα των νομοθετών, για να αποδείξει ότι οι ηθικές αρετές δεν υπάρχουν μέσα μας εκ φύσεως, αλλά τις αποκτούμε μέσω της άσκησης και του εθισμού σε ηθικές πράξεις. Οι νομοθέτες προσπαθούν να κάνουν τους πολίτες να αποκτήσουν την ηθική αρετή με τον εθισμό. Την ίδια άποψη διατυπώνει και ο Ρουσό στο δοθέν απόσπασμα. Ο νομοθέτης κατά τον Ρουσό, οφείλει να αλλάξει και να μεταμορφώσει την φύση των ανθρώπων . Είναι υποχρεωμένος δηλαδή να απομακρύνει με τη θέσπιση των νόμων τα ατομικά και αυτοτελή στοιχεία του ατόμου και άρα να λειτουργεί ηθικοπλαστικά μέσα στα όρια της πόλης.

Αναλυτικότερα, ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι βασικός στόχος και επιδίωξη των νομοθετών είναι να κάνουν τους πολίτες να αποκτήσουν την ηθική αρετή μέσω του εθισμού σε ανάλογες πράξεις και συμπεριφορές («οἷ γὰρ νομοθέται τοὺς πολίτας ἐθίζοντες ποιοῦσιν ἀγαθοὺς, ...»). Στο επιχείρημα αυτό εντοπίζεται και η γενικότερη αντίληψη των αρχαίων Ελλήνων ότι ο νόμος δεν αποβλέπει απλώς στην αποτροπή και τιμωρία των παραβατικών συμπεριφορών, αλλά παιδαγωγεί διά βίου τους πολίτες και τους οδηγεί σε επαινετές συμπεριφορές. Με αυτό τον τρόπο ο νόμος λειτουργεί ως ισχυρός παράγοντας ενότητας και συνοχής μέσα στην κοινωνία. Την ίδια άποψη διατυπώνει και ο Ρουσό , αφού παρουσιάζει τον νομοθέτη ως τον

υπεύθυνο που θα αλλάξει τη φύση των ανθρώπων , θα τους κάνει να συνειδητοποιήσουν ότι ανήκουν σε ένα ευρύτερο σύνολο , μέσα στο οποίο θα δραστηριοποιούνται και τελικά θα ορίζουν τον εαυτό τους όχι ως άτομα ,παρά ως πολίτες του συνόλου στο οποίο ανήκουν «Όποιος τολμά....ύπαρξή του. » Τέλος ο Αριστοτέλης αναγνωρίζει τον παιδαγωγικό ρόλο των νομοθετών , αφού αυτοί θα διδάξουν μέσω των νόμων στους πολίτες την αποδεκτή συμπεριφορά και μάλιστα θα επηρεάσουν και το ίδιο το πολίτευμα.« ὅσοι δὲ μὴ εὖ αὐτὸ ποιοῦσιν ἁμαρτάνουσιν, καὶ διαφέρει τούτῳ πολιτεία πολιτείας ἀγαθὴ φαύλης.» Κύριο έργο των νομοθετών είναι να κάνουν, με τους νόμους, τους πολίτες ηθικούς, ενάρετους, να τους σταθεροποιήσουν στον δρόμο της αρετής για να είναι και η πολιτεία αγαθή. Και ο Ρουσό διατείνεται ότι οι νομοθέτες όχι απλά ορίζουν την ύπαρξη του ανθρώπου μέσα στα όρια της πόλης αλλά της προσδίδουν και ηθική ποιότητα «να αντικαταστήσειενός συνόλου».

B3. 1.απαράλλαχτα

2. απαλλαγή

3.εναλλαγή

4. ανταλλαγή

5.αδιάλλακτες

B4.1.β

2.α

3.β

4.β

5.α

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Όταν αποκτήσαμε παιδί, η μητέρα το θήλαζε· όποτε έπρεπε να το πλύνει, για να μη κινδυνεύει κατεβαίνοντας από τη σκάλα, εγώ από τη μια έμενα πάνω, οι γυναίκες από την άλλη κάτω. Και τόσο πια ήταν συνηθισμένο, ώστε πολλές φορές η γυναίκα μου πήγαινε κάτω για να κοιμηθεί με το παιδί, για να του δίνει τον μαστό και να μην κλαίει. Και αυτά για πολύ καιρό γίνονταν έτσι, και εγώ ποτέ δεν την υποπτεύθηκα, αλλά φερόμουν με τόση αφέλεια, ώστε νόμιζα ότι η γυναίκα μου ήταν η πιο συνετή από όλες (τις γυναίκες) στην πόλη.

Γ2. Μετά την ξαφνική επιστροφή του άνδρα, η γυναίκα καθώς είχε μέσα στο σπίτι το συγκεκριμένο πρόσωπο, προσποιείτο ότι δεν ήθελε να κατέβει να θηλάσει το παιδί το οποίο έκλαιγε. Υποκρινόταν τη χαρούμενη από την επιστροφή του συζύγου. Όταν πια εκείνος οργίστηκε και της ζήτησε να κατέβει, εκείνη υποκρίθηκε ότι θύμωσε με το αιτιολογικό ότι ο σύζυγός της επιθυμούσε να ερωτοτροπήσει με τη νεαρή δούλα, όπως είχε κάνει παλιότερα,

όταν μέθυσε. Εκείνος γελούσε, όμως αυτή σηκώθηκε και προσποιούμενη ότι παίζει, βγήκε και έκλεισε την πόρτα, αφήνοντάς τον μέσα.

Γ3. α. πρό, πρότερον

β. Καὶ ἡμεῖς μὲν ἐγελῶμεν, ἐκεῖναι δὲ ἀναστᾶσαι καὶ ἀπιοῦσαι προτιθέασιν(ν) τὰς θύρας.

Γ4. α. ἡμῖν= δοτική προσωπική κτητική στο υπαρκτικό **ἐγένετο**

καθευδήσουσα= επιρρηματική-τελική μετοχή συνημμένη στο υποκείμενο **ἡ γυνή**

ὡς τὸ παιδίον= εμπρόθετος προσδιορισμός κατεύθυνσης σε πρόσωπο στο **καθευδήσουσα**

αὐτῷ= ἔμμεσο αντικείμενο στο **διδῶ**

κλᾶον= κατηγορηματική μετοχή στο ενν. υποκείμενο (**τὸ παιδίον**)

ἀσμένη= επιρρηματικό κατηγορούμενο τρόπου στο **ἡ δέ**

ὡς ἑορακυῖα= αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας συνημμένη στο **ἡ δέ**.

Γ4. β. Ὡ γύναι, ἄπιθι καὶ δὸς τῷ παιδίῳ τὸν τιθόν.

ΤΙΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΕ Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΩΝ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΩΝ

«ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ» ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

www.floropoulos.gr